

UTSIKT VÄRMLAND

LÄNSTYRELSENS TIDNING FÖR LANTBRUKARE I VÄRMLAND
EXTRANUMMER FEBRUARI 2008

Extranummer

Det här extranumret av Utsikt presenterar Utvald miljö. Alla insatser och ersättningar som kan sökas i Värmlands län presenteras, så att du ska få en bra bild av vad Utvald miljö innebär för Värmlands odlingslandskap.

Vad är Utvald miljö

Utvald miljö är en del av landsbygdsprogrammet 2007-2013. Genom nya ersättningar ska Utvald miljö bidra till att landskapets natur- kultur- och rekreationsvärden tas tillvara. Varje län har fått prioritera mellan och inom olika insatser utifrån regionala förutsättningar. Ersättningar kan därför skilja sig åt mellan olika län. De regionala miljömålen har legat till grund för prioriteringarna i Värmlands län. Prioriteringarna finns beskrivna i Värmlands genomförandestrategi för landsbygdsprogrammet, som du hittar på www.s.lst.se.

Några åtgärder och ersättningar startade redan 2007, men de allra flesta är nya för 2008. Mer information och ansökningsblanketter får du från Länsstyrelsen. Kontaktpersoner hittar du på baksidan.

OBS!
Olika insatser har olika ansökningsdatum.
På baksidan hittar du de datum som gäller 2008.

Foto: Sara Bodin

Foto: Maria Sundqvist

Detta nummer har producerats inom landsbygdsprogrammet som finansieras gemensamt av Sverige och EU.

Restaurering av betesmarker och slåtterängar

Vi har många fina betesmarker och slåtterängar i länet, men även många som vuxit igen på grund av att hävden upphört. Om igenväxningen inte gått för långt kan markerna restaureras. Enligt våra miljömålska arealen hävdades slåtterängar och

betesmarker öka. Fler områden måste då restaureras, samtidigt som hävden av de befintliga fortsätter.

De nya ersättningarna för restaurering av betesmarker och slåtterängar startade under 2007 och finns i två varianter; fast ersättning och ersättning

för faktiska kostnader. Hur kostsam restaureringen beräknas bli och hur mycket tid man vill lägga på redovisning av sina kostnader kan avgöra vilken variant man vill söka.

Rapport från en restaurering: Nedre Falla i Gräsmarks socken

Foto: Sara Bodin

Ängsmarken kring Nedre Falla restaurerades år 2003-2005. Marken, som ägs av Lennart Eriksson i Västerrottna, är kuperad med några svackor och flera odlingsrösen. Delar av marken har varit åkermark för länge sedan men har magrats ur genom år av enbart slåtterhävd.

När restaureringen startade hade delar av markerna inte hävdats på över tio år. Sly hade börjat tränga in från kanterna och framförallt hade den uteblivna hävden täckt

marken med ett tjockt lager av gammal förna. Rester av en slåttergynnad flora fanns kvar, även om de mest krävande arterna som fältgentiana och brudsporre, hade minskat kraftigt. Eftersom marken ligger avsides och dessutom redan hyste en klart slåttergynnad flora var restaurering med betesdjur inte lämplig. Restaurering skedde därför enbart med slåtter.

Den första sommarens slåtter gick väldigt trögt, eftersom det tjocka förnalagret gjorde det svårt och tungt

att köra den manuella slåtterbalken. Nu slås marken varje år runt månadsskiftet juli-augusti och förutsättningarna för fältgentiana och brudsporre är bättre än på länge!

– Om restaureringen skulle ha påbörjats nu skulle mycket av arbetet troligtvis köpas in, berättar Lennarts son Ingemar, eftersom man inte längre får ersättning för eget arbete.

Restaurering av slätterängar

Restaurering av ängsmarker kräver mycket manuellt arbete och blir därmed mycket tidskrävande och kostsamt. Jämfört med restaurering av de flesta typer av betesmarker är det betydligt dyrare att restaurera

en slätteräng. Det höjda takbeloppet jämfört med år 2001-2006 kan förhoppningsvis locka entreprenörer att ta på sig uppdrag att restaurera ängsmarker.

Restaurering av betesmarker

De senaste åren har stora arealer strandängar, framförallt längs Väneren, restaurerats. Gårdar som satsar på nötköttsproduktion har i många fall kunnat använda dessa marker på ett bra sätt. Andra typer av betesmarker ses numera som betydligt mer hotade. Det handlar då om skogsbeten, kalvhagar och fåbodbeten.

Skogsbete – inte samma som betad skog

Enorma arealer skog betades när åkrar och ängar låg innanför gårdsgårdarna. Till inägnorna släpptes djuren bara in på efterbete, eller om någon del av marken låg i träda. Djuren var istället förpassade till bete på utmarkerna. Timmer, gårdsgårdsvirke och ved togs ur skogen efter behov. Denna plockhuggning i kombination med betet gav en helt annan karaktär på skogarna än vad som syns i dagens produktionsskogar. Närmast gården kunde skogen vara väldigt öppen och luckig, med stort inslag av gräs och örter på marken. Längre bort från gården blev skogen tätare. Inslaget av lövträd i skogarna var ofta större då än nu.

Nu finns det ytterst få riktigt betespräglade skogar kvar. Betade skogspartier förekommer visserligen här och där, men det är alltså stor skillnad på skogsbete och betad skog!

Kalvhagar

Kalvar och hästar som man ville ha uppsikt över hölls ofta i hagar nära gården. Dessa hagar har nu i många fall övergått till att bli rasthagar, eller används för utfodring. Effekten har tyvärr blivit att många gamla kalvhagar numera är söndertrampade och gödselpåverkade, utan typiska betesgynnade växter och insekter.

Foto: Kristina Norderup

Tips

Låt restaureringen få ta tid! Resultatet blir mycket bättre om man öppnar upp igenväxta partier gradvis. Har man för bråttom slår det ofta tillbaka i form av kraftiga uppslag av t.ex. sly och örnbräken, som man sedan får tampas med i många år framöver. Vi hjälper till att göra en plan för restaureringen i samband med att du söker ersättning.

Ersättning beviljas bara till marker som tidigare använts som slätteräng respektive betesmark. Rester av hävdgynnade värden måste finnas kvar. Marker som ingår i helhetsmiljöer och restaureringar som ingår som en del i en större satsning prioriteras före isolerade marker. Ängsmarker prioriteras högre än betesmarker. Betesmarker av de mest hotade typerna (kalvhagar, fåbodbeten och skogsbeten) prioriteras högre än övriga betesmarker.

Miljöinvestering enligt faktiska kostnader

Ansökan ska bl.a. innehålla en detaljerad restaureringsplan och kostnadsberäkning. Alla kostnader ska verifieras med fakturor, betalningsbevis, anställningsavtal m.m. innan utbetalning sker. Börja med att lämna in en skriftlig intresseanmälan till Länsstyrelsen på särskild blankett.

Ersättning kan lämnas med max 90 % av stödberättigande kostnader, dock max 10 000 kr per hektar och år för betesmarker respektive 30 000 kr per hektar och år för slätterängar.

Miljöersättning med fast ersättning

Ansökan ska lämnas in på en särskild blankett tillsammans med den s.k. SAM-blanketten. Ersättningen ingår som en del av miljöersättningen för skötsel av betesmarker och slätterängar.

Ersättning kan lämnas med 3 600 kr per hektar och år.

Lästips: "Naturbetesmarker", "Ängar" och "Restaurering av betesmarker och ängar," Jordbruksverket. Kan beställas kostnadsfritt från Länsstyrelsen.

Gärdesgårdar kan fortfarande användas vid djurhållning i vissa typer av miljöer, som här på Kårebolssättern utanför Stället. Gärdesgården stänger i detta fall ute djuren från sätervallen.

Foto: Johan Eklund, Fotografiska aktiebolaget

Särskild skötsel av Fäbodbete

Fäbodbruket eller säterbruket har en månghundraårig historia i landskapet och nådde sin största utbredning efter den stora befolkningsökningen under 1800-talet. Tillgången till odlingsbar mark var då begränsad och nästan all plöjbar mark användes för åkerbruk. Skogsmarken användes för sommarbete och insamling av vinterfoder till djuren. Sätervallen slogs för att få vinterfoder. Höet på vallen var näringsrikt och gavs därför ofta till arbetshästarna, medan löv, bark, ljung och starrhö födde övriga djur under vintern. Djurens sommarbete gjorde tillsammans med lövtäkt och uttag av stängsel- och gagnvirke skogen kring säterbebyggelsen luckig och ljusöppen.

De fäboddar, eller sätrar, som finns bevarade i Värmland utgör en värdefull del av det värmländska natur- och kulturarvet. Den betade skogen hyser en rik flora och fauna med växter, djur och svampar som varken återfinns i den slutna skogen eller i det öppna odlingslandskapet. För att bevara de betade skogarnas karaktär krävs förutom bete ofta särskild skötsel i form av plockhuggning, uttag av klenvirke eller lövtäkt. Även särskild skötsel av vegetation och landskapselement på sätervallen kan berättiga till ersättning.

Ersättning kommer att beviljas för särskild skötsel av fäbodbete. Marken ska ingå i ett åtagande inom miljöersättning för fäbodbete.

Ersättning kan lämnas med 1 200 kr/ha och år.

Lästips: "Fäbodskog och fäbodbruk," Jordbruksverket. Kan beställas kostnadsfritt från Länsstyrelsen.

Återuppbyggnad av trögärdesgård

Trögärdesgårdar var för 100 år sedan ett slående inslag i det värmländska landskapet. Varje gård kunde ha många kilometer gärdesgård runt sina marker. Hur gärdesgården utformades varierade, beroende på användningsområdet och lokal tradition.

Väl fungerande hägnader var förstas en avgörande faktor i gårdens produktion. Samtidigt var också en väl byggd och väl underhållen gärdesgård en prydnad för gården, något att vara stolt över. "De gamla ansåg att en fin gärdesgård var det vackraste man kunde se på en gård" berättas t.ex. från Gunnarskog.

Foto: Sara Bodin

Restaurering och återskapande av stenvmur

Stenvmurar är vanliga i vissa delar av Värmland och i vissa typer av miljöer. I andra delar av länet saknas de helt. Hägnader av sten har förstas en lång historia, men många av de murar vi ser idag byggdes efter de stora jordbruksskiftena på 17- och 1800-talet. "Häromkring lades de mesta stengårdarna i början av 1800-talet" berättas t.ex. från Gräsmark.

Stenvmurarna är dock inte bara viktiga som historiska dokument och delar av värdefulla kulturmiljöer. Stenvmuren är också en viktig biotop för många växter och djur, som trivs i det varma mikroklimatet som uppstår vid en solbelyst stenvmur.

Foto: Sara Bodin

Foto: Maria Sundqvist

Ersättning kommer att beviljas för återuppsättning av trögärdesgård på en eller flera platser per år. Ansökningar gällande helhetsmiljöer med höga biologiska och/eller kulturhistoriska värden knutna till odlingslandskapet prioriteras, liksom gärdesgårdarsomska användas vid djurhållning. Ersättning lämnas bara till gärdesgårdar i odlingslandskapet, inkl sätermiljöer. Sträckningen ska vara ursprunglig och hänsyn ska tas till lokala traditioner när det gäller utformningen.

Ersättning kan lämnas med 270:-/m.

Lästips: "Gärsgår'n i vårt Landskap", Sten Hagander, Utbildningsgruppen 2003.

Uppgifter från Gunnarskog från Nordiska Museets frågelistor, E.U.43453.

Ersättning kommer att beviljas för restaurering och återskapande av stenvmurar på en eller flera platser per år. Restaurering av befintliga murar kommer att prioriteras före återskapande. Vidare prioriteras objekt som ingår i helhetsmiljöer med höga biologiska och/eller kulturhistoriska värden knutna till odlingslandskapet. Ersättning lämnas bara till stenvmurar i odlingslandskapet. Sträckningen ska vara ursprunglig och utformningen följa lokala traditioner.

Ersättning kan lämnas med 320:-/m.

Lästips: "Sten på Sten, råd om kallmurar", Thomas Persson o Sten Steinbach, Blekinge Museum 2001.

Uppgifter från Gräsmark från Nordiska Museets frågelistor, E.U. 37775.

Foto: Erika Hedenskog och Sara Bodin

Exempel på reparation av ekonomibyggnad; det skiljer ungefär 4 månader mellan bilderna. Detta magasin i Boda har fått nytt tak av lertegel på råspont, hörnstenarna har rätats upp och dräneringen har förbättrats. Husägaren har också passat på att hugga bort träd och buskar runt huset, målat om det med Falu Rödfärg och satt upp diskreta hängrännor av trä.

Restaurering av överloppsbyggnader

På våra värmländska gårdar finns många olika ekonomibyggnader; ladugårdar, stall, fähus, lador, logar, bastur, brygghus, magasin, smedjor, vagnslider och garage...

Jordbrukets ekonomibyggnader är en av hörnstenarna i det värmländska odlingslandskapet och omistliga delar av vårt gemensamma kulturarv. Men i takt med att allt fler av byggnaderna mister sin ursprungliga funktion riskerar också många att förfalla och på sikt försvinna. Sådana ekonomibyggnader som mist sin ursprungliga

funktion och inte längre ingår i gårdens produktion brukar kallas överloppsbyggnader.

Gamla överloppsbyggnader är dock sällan så dåliga som kan befaras. De är byggda för att stå i århundraden och virkeskvaliteten var noga utvald med enbart kärnvirke i utsatta delar. Men byggnader behöver givetvis regelbundet underhåll för fortsatt användning. En bra grundregel är att fortsätta renovera med samma material och tekniker som de befintliga.

Foto: Erika Hedenskog

Ersättning kommer att beviljas för reparation av ett antal överloppsbyggnader per år. Reparationsarbetena ska genomföras med lämpliga material och metoder som tar hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värden. Efter miljöinvesteringen ska byggnaden ha tak, stomme och grund i gott skick.

Byggnader med höga kulturhistoriska värden kommer att prioriteras, liksom byggnader med höga miljöskapande värden, byggnader i utpekade kulturmiljöer, byggnader som utgör viktiga delar av gårdsmiljöer etc. Även utpekade bebyggelsekategorier av regionalt eller nationellt intresse som säter- och finngårdsbebyggelse kommer att prioriteras, liksom byggnader med regionala särdrag som skiffertak, knubb/kubb och slaggsten.

Ersättning kan lämnas med 14 300:-/byggnad.

Lästips: "Vård och underhåll av lantbrukets byggnader", Jordbruksverket.

"Jordbrukets ekonomibyggnader i Värmland", Erika Hedenskog, Länsstyrelsen Värmland. Kan beställas kostnadsfritt från Länsstyrelsen.

Restaurering av bevarandevärda eller svårbrukade åkermarker

Vissa åkermarker kan ha höga värden som delar av det öppna landskapet i särskilt bevarandevärda landskapsavsnitt. Små åkrar med ålderdomliga former kan också vara viktiga delar av värdefulla gårdsmiljöer.

Du kan nu söka ersättning för restaurering av särskilt bevarande-

värda eller svårbrukade före detta åkermarker. Efter restaureringen ska marken uppfylla ägoslagsdefinitionen för åkermark samt under fem år skötas enligt tvärvillkorens skötselkrav för åkermark. Marken räknas inte som jordbruksmark och erhåller därmed inte gårdstöd under restaureringsperioden.

Ersättning beviljas objekt med särskilt höga kulturhistoriska och/eller biologiska värden knutna till odlingslandskapet. Objekt som ingår i värdefulla helhetsmiljöer prioriteras. Åkern ska användas som åkermark minst 5 år efter insatsen. Restaureringen ska följa tidigare fältformer.

Ersättning kan lämnas med 13 500 kr/ha.

Foto: Sara Bodin

Små åkrar med ålderdomliga former kan vara viktiga delar av värdefulla gårdsmiljöer. Åkermarker kan också ha höga värden som delar av det öppna landskapet i särskilt bevarandevärda landskapsavsnitt.

Särskild skötsel av fältskiktet vid landskapselement

Beteckningen "värdefulla landskapselement" används för spår efter äldre markanvändning och biologiskt rika småbiotoper på eller i anslutning till åkermark. Exempel på sådana element är odlingsrösen, stenmurar, öppna diken, husgrunder, fornlämningslokaler, åkerholmar och småvatten. Elementen kan ha höga värden som kulturhistoriska lämningar och som livsmiljöer för många olika arter.

Du har redan tidigare kunnat an-

söka om ersättning för skötsel av dina landskapselement, s.k. miljöersättning för bevarande av natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet. Nu kan du utöver denna ersättning även söka ersättning för särskild skötsel av fältskiktet vid landskapselement. Ersättningen ges endast i de fall där det finns höga natur- och/eller kulturvärden som kräver särskild skötsel i form av slåtter eller bete för att synliggöras och/eller bevaras.

Ersättning beviljas objekt med särskilt höga kulturhistoriska och/eller biologiska värden knutna till odlingslandskapet, som kräver särskild skötsel i form av slåtter eller bete för att synliggöras och/eller bevaras. Landskapselementen ska ingå i ett femårigt åtagande inom miljöersättningen Natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet.

Ersättning lämnas enligt föreslagna nivåer i landsbygdsprogrammet, se Länsstyrelsens hemsida eller kontakta oss för mer information.

Välbetad mosaikbetesmark.

Foto: Maria Sundqvist

Ersättning för skötsel av Mosaikbetesmarker och andra gräsfattiga betesmarker

Historiskt sett har marker som inte varit möjliga att plöja använts som ängs- eller betesmarker. I västra Sverige användes ljunghedar och öar för att föda djuren. I Värmland var det främst skogen som nyttjades som betesmark, men även andra miljöer har använts som betesmark. Ett sådant exempel är skärgårdsöar och stränder i Vänertrakten. Marken består här ofta av en mosaik av hållmark och partier med vegetation duglig till foder. Djurens bete bidrog till att hålla undan trädvegetationen på de mindre öarna och holmarna, vilket skapade livsmiljöer för bland annat vadarfåglar som rödbena och roskarl. Den öppna miljön med varma, solbelysta hållar gynnade även många

ljus- och värmeälskande växter och insekter. Idag har betet på dessa marker så gott som helt upphört, men fortfarande finns öar och stränder med restbestånd av hävdgynnad vegetation som kan bevaras och stärkas genom återupptagen betesdrift.

I begreppet andra gräsfattiga marker ingår bl.a. betesmarker som har ett tätare träd- och/eller buskskikt än vad som avses i gårdsstöd och den ordinarie miljöersättningen för betesmarker. För att ersättning ska beviljas ska det finnas en lång tradition av ett sådant tätare träd- eller buskskikt och dessutom höga natur- och/eller kulturvårdensom är beroende av hävd i en sådan miljö.

Ersättning kommer att beviljas för skötsel av mosaikbetesmarker och andra gräsfattiga marker. Ersättningen kan inte ges till marker som genom igenväxning har ett trädskikt som gör att marken inte längre uppfyller stödreglerna för bevarande av betesmarker. På skärgårdsöar kan ersättningen kombineras med ersättningen för bete på svårtillgängliga platser.

Ersättning kan lämnas med 2000 kr/ha och år.

Bete och slätter på svårtillgängliga platser

Naturbetesmarker och traditionella slättermarker är två hotademarkslag som erbjuder viktiga livsmiljöer för många växter och djur. Dessa marker är också viktiga delar av det värmländska kulturlandskapet. De största arealerna naturbetesmark finner vi idag i slättbygderna kring Väneren. Här har utnyttjandet av strandängar som naturbetesmark inneburit att många hävdberoende fåglar och växter erbjudits lämpliga häcknings- och växtplatser. För traditionella slätterängar och mindre beten i norra delen av länet

ser situationen annorlunda ut. Flera biologiskt och kulturellt intressanta platser ligger långt från större gårdar och farbara bilvägar. Avstånden försvårar djurhållning och slätter på mindre ängar och beten i skogsbygden och många fina betesmarker och slätterängar håller idag på att växa igen. För marker där transporter och djurtillsyn försvåras kan nu extra ersättning för bete och slätter sökas. En annan miljö som ryms under begreppet är betade skärgårdsöar, där båt krävs för djurtransporter och tillsyn.

Avstånden kan försvåra djurhållning och slätter på mindre ängar och beten i skogsbygden.

Foto: Elisabeth Schönberg

Ersättning beviljas endast till betesmarker och slätterängar med särskilda värden som kräver särskild skötsel. Marken ska ingå i ett åtagande inom miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar. Betesmarker ska ligga så till att det krävs långa resor för transport av djur och för tillsyn, eller där transport och tillsyn på annat sätt försvåras. På skärgårdsöar kan ersättningen kombineras med ersättning för skötsel av mosaikbetesmarker.

Ersättning kan lämnas med 1 000 kr/ha och år.

Särskild höhantering på slätteräng

Ersättning lämnas endast till slätterängar som ingår i ett åtagande om miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar. Endast marker där hässjning förekommit traditionellt kan beviljas ersättning. Hässjningen ska ske enligt lokala traditioner, med lokal traditionell utformning av hässjorna. Slätterängar i helhetsmiljöer med höga kulturhistoriska värden knutna till jordbruk prioriteras före enskilda slätterängar.

Ersättning kan beviljas med 1700 kr/ha.

(För hässjning av hö på åkermark kan precis som tidigare ersättning sökas inom miljöersättningen för natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet.)

Restaurering och återskapande av alléer

Alléer började anläggas på 1600-talet vid slott, herrgårdar och säterier. Under de följande århundradena blev det allt mer vanligt med alléer även vid större gårdar och många olika trädslag användes, bl.a. björk, ek och lind. Alléer har höga kultur- och miljövärden och är viktiga inslag i många historiska gårdsmiljöer i Värmland.

Alléerna har också höga biolo-

giska värden. Träden i en allé är ofta gamla och grova lövträd, vilket är en viktig biotop för många arter. Fåglar bygger bon i håligheter och på de grova grenarna. Insekter trivs i den varma, solbelysta veden eller i de skuggiga kronorna, vilket i sin tur föder häckande fåglar och fladdermöss. En rad olika mossor, lavar och svampar trivs också på den gamla lövveden.

Ersättning kommer att beviljas för restaurering och återskapande av alléer på en eller flera platser per år. Objekt som ingår i helhetsmiljöer med höga kulturhistoriska och/eller biologiska värden knutna till odlingslandskapet prioriteras, liksom objekt där omgivande mark brukas aktivt. Sträckningen ska vara ursprunglig och utformningen följa lokala traditioner. Ersättning beviljas bara till alléer längs enskilda vägar.

Ersättning kan lämnas med 2 300 kr/träd.

Lästips: "Träd i odlingslandskapet", Jordbruksverket. Kan beställas kostnadsfritt från Länsstyrelsen.

Anläggning och restaurering av våtmarker

Arealen våtmarker och variationen av olika typer av våtmarker i odlingslandskapet har minskat kraftigt under de senaste århundradena, när mer odlingsbar mark skapats genom utdikningar och sjösänkningar.

Våtmarker fyller dock många viktiga funktioner i landskapet, t.ex. som livsmiljö för många hotade arter och som utjämningsmagasin vid nederbörd. En förlängd uppehållstid i markerna medför också att vattnet hinner renas bättre innan det når sjöar och vattendrag. Totalt sett har vi i Värmland inte

några stora problem med läckage av växtnäring till våra vattendrag. Lokalt finns ändå stora problem, främst i de mest intensivt brukade områdena. Här skulle återskapande av våtmarker göra stor nytta för att minska miljöbelastningen och öka den biologiska mångfalden.

Enligt miljömålen ska 500 ha våtmarker återskapas i Värmland senast år 2010. Om målet ska nås måste många fler våtmarker anläggas. För att få största möjliga nytta med den ersättning som nu finns är det dessutom viktigt att rätt typ av våtmark anläggs på rätt plats.

Ersättning beviljas bara till våtmarker som har en tydlig koppling till jordbruket. Vissa typer av våtmarker kommer att prioriteras högre än andra: Våtmarker som anläggs för att minska läckage av växtnäringssämnen i områden med växtnäringssämnen; Småvatten som gynnar förekomst och spridningsmöjligheter för större vattensalamander; Stora, grunda våtmarker som gynnar fågellivet.

Ansökan ska bl.a. innehålla en detaljerad projektplan och kostnadsberäkning. Alla kostnader ska verifieras med fakturor, betalningsbevis, anställningsavtal m.m. innan utbetalning sker. Börja med att lämna in en skriftlig intresseanmälan till Länsstyrelsen på särskild blankett. OBS! Du får inte påbörja anläggningen innan du fått klartecken från Länsstyrelsen.

Ersättning kan lämnas med max 90 % av stödberättigande kostnader, dock max 100 000 kr/ha.

Lästips: "Småvatten och våtmarker i odlingslandskapet", Jordbruksverket. Kan beställas kostnadsfritt från Länsstyrelsen.

Foto: Niklas Wahlström

Den större vattensalamandern är beroende av fiskfria småvatten.

Foto: Maria Sundqvist

Specialinsatser för landskapets natur- och kulturmiljövärden

Här finns möjlighet till åtgärder, som inte platsar in i andra insatser, men som ändå har hög miljönytta. Det kan t.ex. vara att restaurera delar av en bymiljö för att förstärka redan befintliga natur- eller kulturvärden knutna till odlingslandskapet, eller att skapa spridnings-korridorer för hotade arter. Det kan även handla om dyrare miljöinvesteringar där den fasta ersättningen inte räcker till.

Ett annat exempel på en tänkbar åtgärd är restaurering och återska-

pande av småvatten som är mindre än 1000 m². Gårdsdammar och andra småvatten är rika på biologisk mångfald och viktiga för groddjuret större vattensalamander. De är beroende av fiskfria småvatten och trivs bra i odlingslandskapet, men har minskat i takt med att landskapet har vuxit igen och gårdsdammar tappat sin funktion för gården. I trakter med känd förekomst av arten kan ersättning därför beviljas för att stärka befintliga populationer.

Uppfyllandet av miljömålen kommer att väga tungt i prioriteringen mellan olika åtgärder. Åtgärder som ingår som en del i en större helhetsinsats prioriteras högre än enskilda objekt. Ersättning kan beviljas för faktiska kostnader, dock max 90 % av stödberättigande kostnader.

Posttidning B

Länsstyrelsen Värmland
651 86 KARLSTAD

Som mottagare av denna tidning finns Du med i ett adressregister hos Länsstyrelsen i Värmlands län

Kontaktpersoner

Sara Bodin, tel 054-19 70 44
Tomas Janson, tel 054-19 72 46
Hanna Pernler, tel 054-19 73 50
Niklas Wahlström, tel 054-19 72 20

Mer information och ansökningsblanketter får du från Länsstyrelsen. På grund av begränsad budget kommer inte alla som söker en viss ersättning att få sin ansökan beviljad. Miljömålen och Värmlands läns genomförandestrategi för landsbygdsprogrammet kommer att väga tungt i prioriteringen mellan olika ansökningar.

Miljöinvesteringar med fast ersättning Ansökan kan omfatta 1-5 år

Insats	Maximal ersättning	Sista ansökningsdag 2008
Restaurering av överloppsbyggnader	14 300 kr/byggnad	28 feb
Återuppbyggnad av trädgårdsgård	270 kr/m	28 feb
Restaurering och återskapande av stenmur	320 kr/m	28 feb
Restaurering och återskapande av alléer	2 300 kr/träd	28 feb
Restaurering av bevarandevärda eller svårbrukade åkermarker	13 500kr/ha	28 feb

Miljöinvesteringar enligt faktiska kostnader Ansökan kan omfatta 1-5 år

Insats	Maximalt takbelopp	Sista ansökningsdag 2008
Anläggning och restaurering av våtmarker	90 %, dock max 100 000 kr/ha	15 mars, 15 maj och 15 okt
Restaurering av betesmarker	90 %, dock max 10 000 kr/ha/år	15 mars, 15 maj och 15 okt
Restaurering av slätterängar	90 %, dock max 30 000 kr/ha/år	15 mars, 15 maj och 15 okt
Skriftlig intresseanmälan för ovanstående insatser ska lämnas in först. Därefter görs ansökan innan sista ansökningsdag enligt ovan.		
Specialinsatser för landskapets natur- och kulturmiljövärden	90 %	15 maj

Miljöersättningar – OBS! Ansökan ska lämnas in tillsammans med SAM-blanketten! Ansökan omfattar alltid 5 år

Insats	Årlig ersättningsnivå	Sista ansökningsdag 2008
Särskild skötsel av fältskiktet vid landskapselement	Enligt landsbygds-programmet	19 mars
Särskild höhantering på slätteräng	1 700 kr/ha	19 mars
Särskild skötsel av fåbodbete	1 200 kr/ha	19 mars
Bete och slätter på svårtillgängliga platser	1 000 kr/ha	19 mars
Ersättning för skötsel av mosaikbetesmarker inklusive andra gräsfattiga marker	2 000 kr/ha	19 mars
Restaurering av slätterängar och betesmarker	3 600 kr/ha	19 mars

Vid byte av adress

Vårt adressregister för tidningen Utsikt ändrar vi själva. Därför är det viktigt att du meddelar oss per brev till Länsstyrelsen, 651 86 Karlstad, tel 054-19 72 13 eller e-post lanstyrelsen@s.lst.se

Länsstyrelsens tidning för lantbrukare i Värmland
Utgivare: Länsstyrelsen i Värmlands län, 651 86 KARLSTAD
Utkommer med 4 nummer per år. E-post: lanstyrelsen@s.lst.se
Ansvarig utgivare: Malin Eliasson 054-19 72 12
Formgivning: Anna Grude
Tryck: Tabergs Tryckeri AB, Taberg Papper: Tom&Otto silk Upplaga: 5 200 ex

